

УДК 657.44

О.Є. Висока, аспірант

Кіровоградський національний технічний університет

Особливості діяльності підприємств міського пасажирського транспорту та їх вплив на формування фінансових результатів

У статті розглянуто особливості діяльності підприємств міського пасажирського транспорту. Визначено та обґрунтовано шляхи впливу специфіки організаційно-технологічного процесу здійснення пасажирських перевезень на порядок формування доходів, витрат та результатів діяльності.

підприємства міського пасажирського транспорту, особливості діяльності, споживачі транспортних послуг, фінансові результати

Економічний і соціальний розвиток міста залежить від роботи міського пасажирського транспорту, важливе значення якого полягає у наданні комплексу послуг по переміщенню населення, задовольняючи їх потреби у культурно-побутових та трудових поїздках.

Основна мета діяльності підприємств міського пасажирського транспорту полягає в отриманні найбільш вигідних економічних та вагомих соціальних результатів внаслідок надання транспортних послуг.

Але, зважаючи на низьку платоспроможність населення, високу собівартість автомобільних перевезень, недостатнє державне фінансування, транспортні підприємства не завжди отримують бажаний фінансовий результат, який визначається різницею між сумою одержаних доходів від основної та інших видів діяльності та витратами на його функціонування.

Особливості діяльності підприємств міського пасажирського транспорту, які пов'язані зі специфікою технологічного процесу надання транспортних послуг здійснюють значний вплив на склад і структуру експлуатаційних витрат транспорту, на формування доходів, що надає категорії фінансових результатів особливо важливого значення.

Вагомий внесок у розвиток економіки автомобільного транспорту зробили такі вчені-економісти як В. П. Бичков [1], В.В. Величко [2], І.А. Дмитрієв [3], О.М. Жарова [3], О.С. Засуха [4] та ін. Але окремі питання формування фінансових результатів, на які значним чином впливають галузеві особливості підприємства залишаються невирішеними та потребують подальшого вивчення.

Таким чином, метою статті є дослідження особливостей діяльності підприємств міського пасажирського транспорту та визначення їх впливу на формування фінансових результатів.

Важливою особливістю автотранспортних підприємств є своєрідний характер створюваної продукції. Саме специфіка форми продукту виробництва суттєво відрізняє їх від інших галузей економіки. На підприємствах міського пасажирського транспорту процеси виробництва та споживання продукції поєднані, в той час як у виробничій сфері вони розділені між собою у часі.

Автомобільний транспорт не створює нового речового продукту який би міг бути відокремлений від процесу виробництва і брав би участь у господарському обігу в речовому вираженні як товар. Тому, результатом виробничого процесу в даному

випадку є зміна місцезнаходження пасажирів у просторі та часі. Характерною особливістю новоствореного продукту автомобільного транспорту, який виступає у вигляді транспортних послуг з переміщення пасажирів є його споживання лише протягом виробничого процесу, тобто часу виконання транспортом своєї основної функції. Виходячи з цього, транспортні послуги виступають на ринку як товар в тому випадку, якщо вони є об'єктом купівлі-продажу [1, С.10].

Дослідження специфіки єдиного технологічного процесу виробництва автомобільного транспорту дозволило виділити основні відмінні риси транспортної послуги як товару від товару, який має речовий зміст (рис. 1.).

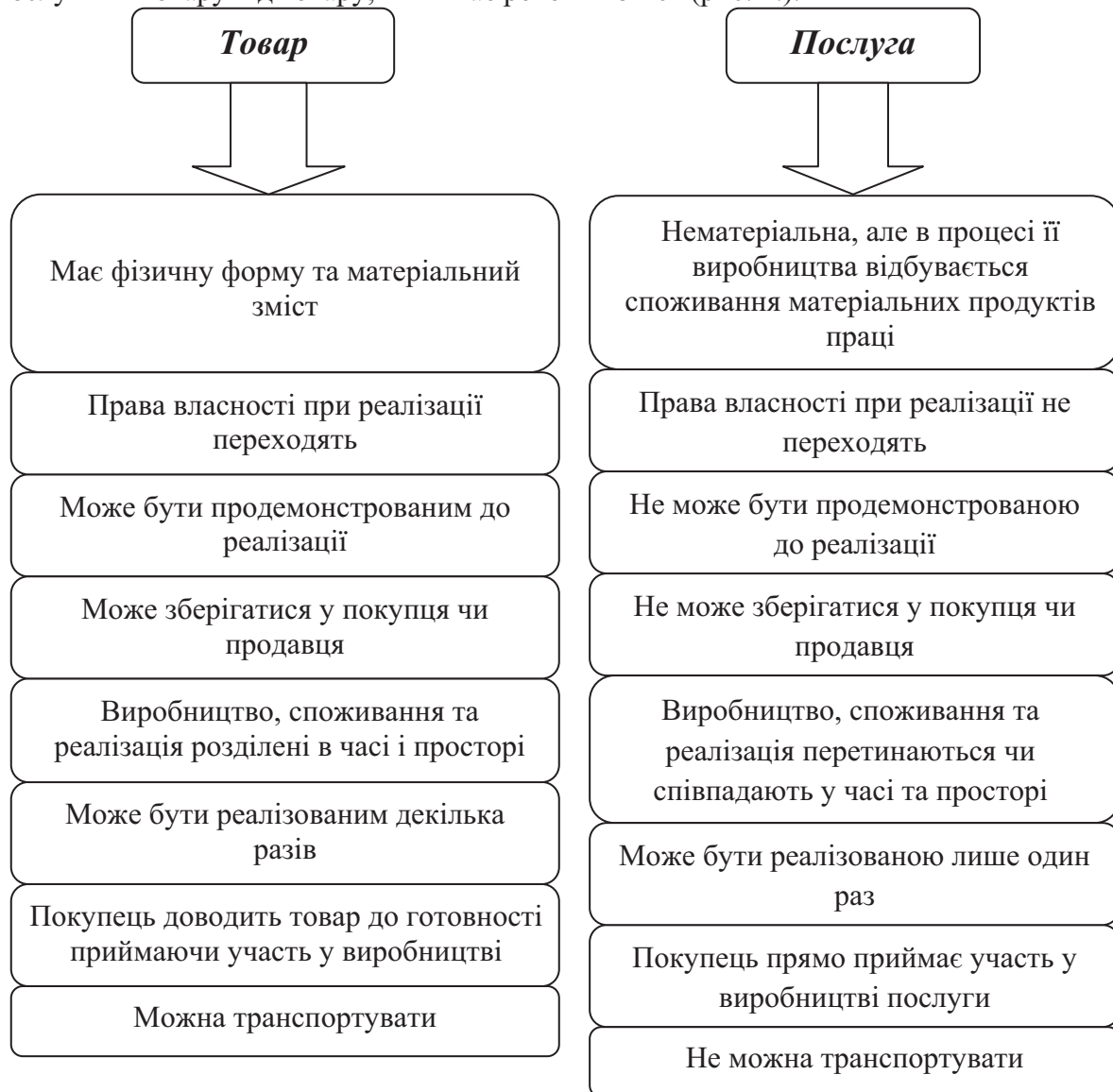

Рисунок 1 – Основні відмінні риси транспортної послуги від товару, що має речовий зміст

Здійснюючи практичну діяльність підприємства міського пасажирського транспорту перш за все орієнтуються на обсяг транспортної продукції та фінансові результати виробничо-господарської діяльності. Кінцевий фінансовий результат діяльності підприємства залежить від рівня доходів та витрат. В умовах ринкових відносин дохід являється економічним результатом, який одержав громадське визнання через механізм ринкового попиту та пропозиції [3, С.132].

Економічна сутність доходу автотранспортного підприємства полягає в тому, що являє собою грошовий еквівалент виробленої та реалізованої продукції, первісну

форму реалізації власності та економічної відповідальності підприємства перед «економічним середовищем».

Виходячи з цього, значний вплив на доходи автотранспортних підприємств здійснює попит на транспортні послуги, що має певні особливості, які полягають у зміні його інтенсивності залежно від дня тижня та часу доби. У результаті цього транспортні засоби можуть бути надмірно завантаженими, а тому зростає вірогідність, що не всі пасажери сплатять за проїзд. Також унаслідок зменшення інтенсивності попиту провізні можливості автомобільного транспорту виявляються недостатньо використаними, що призводить до невиправданого збільшення експлуатаційних витрат. Це відбувається внаслідок того, що рухомий склад працює на лінії навіть в міжпіковий час, коли коефіцієнт його завантаження, як правило, не перевищує 15-20%. Дане явище суперечить теорії формування ринкової ціни, що визначається як рівновага попиту і пропозиції. За такої ситуації зменшити пропозицію транспортної послуги неможливо, оскільки призначення міського пасажирського транспорту полягає у задоволенні потреб населення в трудових та культурно-побутових переміщеннях незалежно від часу доби. Відповідно до цього, споживачем транспортної послуги буде не окремий пасажир, а держава загалом [4, С.38].

Необхідно зазначити, що особливості діяльності підприємств міського пасажирського транспорту в певній мірі визначаються їх відносинами із споживачами транспортних послуг, які наведені на рис. 2.

Рисунок 2 – Схема взаємовідносин підприємств міського пасажирського транспорту із споживачами транспортних послуг

Безпосередніми споживачами транспортних послуг є пасажери, тому характер їх поведінки здійснює значний вплив на результати діяльності підприємств міського пасажирського транспорту.

Іншим споживачем є орган виконавчої влади міста, який виступає в ролі замовника транспортного обслуговування на певній території та придбаває на основі довгострокового договору комплекс послуг, пов'язаних з перевезенням пасажирів.

Оскільки перевезення пасажирів є одним із соціально-значущих видів економічної діяльності, тому органи виконавчої влади постійно контролюють і достатньо жорстко регулюють діяльність підприємств міського пасажирського транспорту. Передусім цей контроль поширюється на рівень транспортного тарифу, що значно впливає на величину доходу від основної діяльності автотранспортних підприємств. Крім цього, регулюється також характер та якість наданих транспортних послуг, що обмежує самостійність автотранспортних підприємств у прийнятті рішень, адекватних існуючим умовам ринкової економіки [5, С.81].

Дохід від основної діяльності підприємств міського пасажирського транспорту утворюється внаслідок реалізації разових та абонементних місячних квитків. Наявність значної кількості громадян, що мають право на пільговий або безкоштовний проїзд призводить до отримання даного доходу не в повній мірі. Тому частина понесених витрат внаслідок надання послуг пільговим категоріям пасажирів підлягає компенсації з боку місцевих органів влади, що на сьогодні здійснюється неповністю та несвоєчасно. Виходячи з цього, особливе значення в діяльності підприємств міського пасажирського транспорту має створення ефективної системи розрахунків із замовником перевезень – органом виконавчої влади, що покриває частину витрат за рахунок коштів бюджету та здійснює значний вплив на формування доходів підприємства.

Не менш важливе значення для автотранспортних підприємств має визначення та формування другого показника, що бере участь у розрахунках фінансового результату – витрат, які виникають під час організації та здійснення транспортних перевезень. Специфічні властивості транспортних послуг підприємств міського пасажирського транспорту обумовлюють своєрідний характер матеріальних витрат, а саме відсутність сировини. Разом з тим, досліджувані підприємства витрачають в особливо великих розмірах запасні частини, допоміжні та мастильні матеріали і, звичайно, покупну електроенергію. З огляду на це, необхідно зазначити, що експлуатаційні витрати підприємства складають основу собівартості перевезень, яка як і доходи має першочергове значення у формуванні фінансового результату. Оскільки зважаючи на незадовільні результати діяльності автотранспортних підприємств, основними шляхами покращення фінансового стану є не лише зростання доходів за рахунок збільшення обсягів транспортної продукції, але й зниження собівартості перевезень [5, С.82].

Таким чином, дослідивши особливості діяльності підприємств міського пасажирського транспорту та складність умов їх функціонування можна стверджувати про значний вплив специфіки даних послуг на склад доходів і витрат, що визначають кінцевий фінансовий результат.

Список літератури

1. Бычков В.П. Экономика автотранспортного предприятия: Учебник. – М.: ИНФРА - М, 2008. – 384с.
2. Величко В.В. Модель формирования экономического обеспечения функционирования предприятий городского электрического транспорта / В.В. Величко // Экономика та держава – 2005. - № 12 – С.39-42.
3. Дмитриев И. А., Жарова О. М. Экономика предприятий автомобильного транспорта: Учебное пособие. – Харьков: ХНАДУ, 2004 – 184с.
4. Засуха С.О. Стан та перспективи розвитку автотранспортної галузі / С.О. Засуха // Актуальні проблеми економіки – 2008. - № 7. – С.37-42.

5. Никифорак І.І. Внутрішньогосподарський контроль доходів та витрат в системі управління підприємств міського електротранспорту / І. І. Никифорак // Науковий вісник Чернівецького університету: зб. наук. праць. Вип. 334. Економіка. – Чернівці, 2007. – С.80-84.

Е. Высокая

Особенности деятельности предприятий городского пассажирского транспорта и их влияние на формирование финансовых результатов

В статье рассмотрены особенности деятельности предприятий городского пассажирского транспорта. Определены и аргументированы способы влияния специфики организационно-технологического процесса осуществления пассажирских перевозок на порядок формирования доходов, расходов и результатов деятельности.

Y. Visokaya

The peculiarities of the urban passenger transport enterprises and their influence the forming of the financial result

The peculiarities of the urban passenger transport enterprises are examined in this article. There is also defined and argued the specific organization technological process realization of the passenger transport and its methods of influence on the formation of income, expenses and the activities of the results.

Одержано 27.11.09

УДК 657

О.М. Гай, доц., канд. екон. наук, І.В. Рузмайкіна, доц., канд. екон. наук
Кіровоградський національний технічний університет

Інформаційне забезпечення аналізу фінансового стану підприємства в рамках бухгалтерського обліку

У статті досліджено місце бухгалтерського обліку та фінансової звітності в інформаційному забезпеченні аналізу фінансового стану підприємства. Звернуто увагу на розширення функцій бухгалтерської служби, на яку часто покладається аналіз діяльності підприємства та трансформація бухгалтерської інформації для управлінського персоналу. Розглянуто питання інтеграції обліку, як засобу створення ефективної системи облікової інформації для цілей управління підприємством.

фінансовий стан підприємства, аналіз фінансового стану, бухгалтерський облік, фінансова звітність

На мікрорівні фінансовий стан є однією з основних оцінок господарської діяльності підприємства. Він визначає найважливіші характеристики конкурентоспроможності підприємства та його потенціал у діловому співробітництві, є основою ефективної реалізації економічних інтересів усіх учасників фінансових відносин: як самого підприємства, так і його ділових партнерів.

В даний час економічний аналіз перетворився на одну з істотних функцій управління виробництвом. Він служить важливим засобом при виробленні і обґрунтуванні управлінських рішень. Завдання аналізу полягає в отриманні відомостей про стан і результати діяльності підприємства, про величину і причини відхилень в діяльності об'єктів, що вивчаються, а також про наявні резерви виробництва.